

Sprievodca zmenami vo vzdelávacích oblastiach

Vzdelávacia oblasť:

Umenie a kultúra

Predmet:

Hudobná výchova

NÁRODNÝ INŠTITÚT VZDELÁVANIA A MLÁDEŽE

Sprievodca zmenami vo vzdelávacích oblastiach

**Umenie a kultúra
Hudobná výchova**

**PaedDr. Anna Derevjaníková, PhD.
Mgr. Pavol Martinka, PhD.**

Obsah

01	Aké zmeny prinášajú nové vzdelávacie štandardy?	3
02	Ako „čítať“ vzdelávacie štandardy?	6
03	Ako pracovať so vzdelávacími štandardmi pri tvorbe učebných osnov	13
04	Ako dosahovať výkonové štandardy resp. ciele vzdelávacej oblasti priamo vo vyučovaní – praktické ukážky	17
05	Na čo sa vo vzdelávacej oblasti zamerať pri hodnotení?	21

Aké zmeny prinášajú nové vzdelávacie štandardy?

Nové vzdelávacie štandardy hudobnej výchovy pre základné vzdelávanie sú orientované na žiaka a jeho individuálnu, skupinovú aj kolektívnu prácu s hudbou. Sú v nich zdôraznené tri východiskové princípy a prístupy k hudbe: jej tvorbu – produkciu, prijímanie – počúvanie hudby a vyjadrovanie a stváranie hudby. Uvedené tri prístupy k hudbe sú činnostne rozdelené do **piatich komponentov: Spev, Hra na hudobnom nástroji, Počúvanie hudby, Pohybové stváranie hudby a Hudobno-dramatické stváranie hudby**, ktoré do značnej miery korešpondujú s hudobno-výchovnými činnosťami pomenovanými v pôvodnom kurikulárnom dokumente (ŠVP 2015). Je tu snaha o vyváženú trochu základných prístupov k hudbe – počúvania, produkcie – tvorby, interpretácie – vyjadrenia hudby v individuálnej i kolektívnej podobe, pričom žiadny z piatich komponentov neexistuje samostatne a izolovane, ani nemá dominantné miesto v kurikule, ale navzájom sa všetky komponenty ovplyvňujú a komplexne dopĺňajú. Okrem toho sa mení kvalita zvládania komponentov v podobe gradácie nielen v oblasti výkonu, ale aj gradácie vyplývajúcej zo zvládania zložitejšieho obsahu v podobe hudobného artefaktu či činnosti.

Úlohou jednotlivých komponentov je:
Spev – objavovať a prezentovať vlastné **spevateľské spôsobilosti**, na základe zvládnutia elementárnej hlasovej techniky naučiť žiakov tvorivo pracovať

s vlastným hlasom a byť schopný spevom interpretovať, dotvárať a tvoriť rôznorodý piesňový materiál.

Hra na hudobných nástrojoch – naučiť žiakov vytvárať hudbu, samostatne inštrumentálne miniatúry a sprievody k piesňam na rôznorodých hudobných nástrojoch, improvizovať k spevu aj počúvanej hudbe, experimentovať s ich zvukovou farbou.

Počúvanie hudby – naučiť žiakov aktívne počúvať hudbu rôzneho charakteru, poznať jej funkcie, porozumieť jej vyjadrovacím prostriedkom, identifikovať základné hudobné formy, druhy, nástroje a nástrojové skupiny, poznať jej najvýznamnejších tvorcov a interpretov na Slovensku aj vo svete. Aplikovať poznatky zo všeobecných dejín, literatúry a iných druhov umenia pri jej analýze a hodnotení. Orientovať sa v štruktúrovanej oblasti kultúrnej prevádzky (koncerty, festivaly, výstavy), poznať a pomenovať špecifiká ľudovej hudobnej kultúry Slovenska, jeho regiónov, etník i národností.

Pohybové vyjadrenie hudby – úlohou je kultivovať a usmerňovať pohybový prejav žiakov ako reakciu na hudobný podnet, naučiť ich vnímať hudbu ako prostriedok zobrazenia hudobných a mimohudobných obsahov, prostriedok vyjadrenia vlastnej emocionality i vonkajších obsahov a vnímať pohybové stváranie ako jej prirodzenú súčasť.

V **hudobno-dramatickom vyjadrení hudby** vedieť integrovať hudbu so slovnými, pohybovými a výtvarnými prejavmi na princípoch tvorivej dramatiky, hudobného divadla a zážitkového učenia, vnímať ho ako priestor na komplexné uchopenie umeleckej gramotnosti.

Pri všetkých komponentoch je potrebné pochopiť zákonitosti uplatnenia hudobno-vyjadrovacích prostriedkov. Postupne prechádzať od imitácie k tvorivej interpretácii a tvorbe samotnej, k prezentácii hudby s ohľadom na jej funkcie: v triede, v škole, v inom kultúrnom kontexte, na súťaži, sám, v skupine i s celou triedou a naučiť sa kooperovať a tolerovať sa navzájom. Zároveň je potrebné vytvárať situácie, v ktorých žiaci analyzujú, verbálne hodnotia, polemizujú, kritizujú či obhajujú vlastné produkčné schopnosti, svoje hudobné preferencie, ale aj vnímanie produkovanej či počúvanej hudobnej a hudobno-dramatickej produkcie. Je potrebné vytvárať podmienky pre zvládnutie základných technologických postupov produkcie, prezentácie i dokumentácie hudby.

Ciele predmetu hudobná výchova sú formulované komplexne, ale zároveň konkrétne a čitateľne, aby sa dali v jednotlivých komponentoch jasne identifikovať, pomenovať, plniť a vyhodnotiť. Hlavné ciele sú vo svojej postupnosti dosahovania vyjadrené a zapracované do cieľov jednotlivých cyklov. Spolu s obsahmi sú orientované na žiaka v individuálnej i kolektívnej práci s hudbou. Zvládnutie obsahov komponentov nie je cieľom, ale prostriedkom rozvoja hudobných spôsobilostí (schopností, zručností a návykov) a celostnej osobnosti žiaka.

Zážitkové a hrové aktivity sú vnímané ako prostriedok, ktorý zefektívňuje rozvoj spôsobilostí, praktických skúseností a získavanie poznania. Žiak je v tomto ponímaní v priamom kontakte s hudbou,

je aktívnym nielen pri produkcii, ale aj pri jej vnímaní a stvárňovaní, a tak nie je len jej pasívnym poslucháčom, ale stáva sa jej spolutvorcom a spoluhráčom. Učitelia majú vytvorený väčší priestor pre využívanie aktívnych a tvorivých prístupov v hudobnej výchove. Aj keď komponenty sú pomenované klasicky a kvôli učiteľom jasne a zrozumiteľne, očakávame, že prístupy k hudobnému obsahu v nich budú tie inovatívne, na hudbu budú nazeráť aj učitelia aj žiaci v komplexnosti jej prejavov aj rôznorodosti interpretačnej tvorby aj stvárňovania.

Očakávame, že učitelia sa vyvarujú preferovania nadobúdania poznatkov a využívania nehudobných činností v rámci vyučovacej jednotky hudobnej výchovy. Získavanie poznatkov o hudbe vyplynie prirodzene z vhodne naplánovanej a usmerňovanej činnosti žiaka učiteľom v rámci vyššie uvedených komponentov. Zároveň hudobno-teoretické poznanie bude mať predovšetkým aplikačný charakter, bude vychádzať z činnosti, z priameho kontaktu s hudbou a späť v kvalitnejšej podobe smerovať znovu do činnosti.

V jednotlivých **cykloch** je naznačený predovšetkým postupne, **špirálovite** sa meniaci prístup k hudbe, jej tvorbe – produkcii, počúvaniu aj vyjadrovaniu, aby žiaci postupne pochopili, na akom princípe vzniká a funguje hudba, naučili sa ju tvoriť, počúvať a stvárňovať. Vychádzame z poznania, že v rámci jednotlivých cyklov sa mení vzťah aj prístup žiakov k hudbe, že s pribúdajúcim vekom sa menia ich hudobné preferencie a záujmy, aj podoba hudobných schopností a zručností. Učiteľ môže slobodne pracovať s učebnými obsahmi a môže ich vhodne kombinovať aj medzi jednotlivými komponentmi. Zároveň zdôrazňujeme, že nejde o hromadenie ani preferovanie množstva hudobno-teoretických poznatkov, pojmov či faktov, ale hlavne o využívanie vhodných a rôznorodých prístupov

k hudbe, zameraných na aktívne muzicovanie a elementárnu hudobnú tvorbu, ktoré povedú k pochopeniu procesov vzniku a existencie hudby v živote žiaka i v spoločnosti vôbec. Teoretické poznatky majú slúžiť ako východisko k lepšiemu porozumeniu a interpretácii hudby.

Uvedené meniace sa prístupy k hudbe rešpektujú nielen psychologické zákonitosti zrenia žiakovej osobnosti, ale aj postupné nadobúdanie a skvalitňovanie schopností, zručností i skúseností žiakov na základe práce s hudbou, ich meniace sa postoje a hudobné preferencie v jednotlivých cykloch. Radosť z muzicovania, poznávania a poznania by mala byť samozrejým vyústením činností, mala by byť pre žiaka tiež zážitkom. Aj keď sa postupne v pedagogickej praxi oslabuje pozícia aktivít produkčného charakteru a žiaci preferujú aktivity, v ktorých sa hudba prijíma a stvárňuje, to neznamená, že komponenty spev a hra na hudobnom nástroji sa úplne vytratia z hodín hudobnej výchovy.

Učiteľ nie je determinovaný existujúcimi ani budúcimi učebnicami hudobnej výchovy. Jednotlivé piesne a hudobné obsahy si môže dopĺňať resp. zamieňať vlastným vhodným hudobným materiálom, napr. regionálnymi detskými ľudovými piesňami, ľudovými piesňami,

ľudovými pohybovými hrami, použiť súčasnú, resp. aktuálnu autorskú tvorbu pre deti. Môže sa spätne vrátiť k už známemu hudobnému obsahu a pracovať s ním v rámci iného komponentu, resp. v učebnici, ktorú má aktuálne k dispozícii, naznačené činnosti môže preskočiť a následne sa k ním podľa potreby vrátiť.

Do jednotlivých komponentov sú zapracované aj **prierezové gramotnosti**. Ide hlavne o **digitálnu gramotnosť** v podobe zodpovedného a bezpečného využívania digitálnych technológií a médií na umeleckú a estetickú komunikáciu, dokumentáciu či tvorbu hudby, **sociálnu a emocionálnu gramotnosť**, v snahe naučiť žiaka kooperovať, byť empatický, schopný sebareflexie aj zodpovedného konania pri tvorbe, prijímaní, vyjadrovaní a integrácii hudby vo vlastnej societe aj spoločnosti. Významnou mierou boli do predmetu hudobná výchova zakomponované obsahy regionálnej výchovy a tradičnej ľudovej kultúry Slovenska s cieľom naučiť žiakov hodnotiť, oceňovať a chrániť národné hudobné dedičstvo ako súčasť vlastnej kultúrnej identity. Venuje sa tu pozornosť aj rozvoju **metakognitívnych spôsobilostí** žiaka a schopnosti aktívne spájať poznatky a vedomosti z rôznych oblastí vzdelávania a poznávania.

Hudobnú výchovu tvorí 5 komponentov: **Spev, Hra na hudobnom nástroji, Počúvanie hudby, Pohybové vyjadrenie hudby, Hudobno-dramatické vyjadrenie hudby**, ktoré svojím charakterom vyjadrujú tri činnostné prístupy k hudbe (**počúvanie, produkcia, vyjadrovanie a stvárňovanie**). Žiadny z uvedených komponentov, ale aj prístupov k hudbe nemá dominantné postavenie a žiaden z komponentov nefunguje (nie je účinný) izolovaný od ostatných.

Je potrebné vyvážené uplatňovať všetky tri prístupy k hudbe (počúvanie, produkciu aj vyjadrovanie a stvárňovanie) a rovnomerne uplatňovať obsahy všetkých komponentov vo vyučovaní, nakoľko v pedagogickej praxi často dochádza k preferovaniu niektorých činností – komponentov a iné ostávajú v úzadí, resp. sú realizované len ojedinele. Hudobný materiál v podobe obsahového štandardu môže učiteľ využiť vo viacerých komponentoch, nielen pri komponente, kde je uvedený, resp. môže s ním opätovne pracovať s ohľadom na dosahovanie štandardov a cieľov.

Spev je východiskom hudobnej produkcie. Je neodlučiteľne spätý a podmienený počúvaním, nakoľko žiak koriguje svoj výkon a používa výrazové prostriedky hudby na základe sluchovej percepcie. Spev môže byť východiskom k pohybovému vyjadreniu hudby, avšak rytmické pohyby môžu byť i pomôckou pri tvorbe zručností v oblasti spevu.

Hra na hudobných nástrojoch je samostatným komponentom, ktorého zmyslom je zmocnenie sa zvukovej podstaty okolitých objektov, elementárnych hudobných nástrojov a usmernenie týchto vlastností za účelom tvorby hudby v podobe sprievodu k piesni (od rôznych rytmických podôb cez melódiu až k jednoduchým harmonickým sprievodom), i k tvorbe inštrumentálnych miniatúr (predohra, medzihra, dohra, zvukomalebne vyjadrenie mimohudobného obsahu a pod.). Pri práci s týmto komponentom sa zároveň vytvára veľký priestor pre uplatnenie nástrojových zručností žiakov, ktorí sami doma muzikujú, resp. navštevujú ZUŠ.

Počúvanie hudby je prítomné vo všetkých komponentoch, jednak ako východisko korekcie vlastnej hudobnej produkcie, jednak ako východisko k tvorbe zručností v oblasti vyjadrovania a stvárňovania hudby, jej vyjadrovacích prostriedkov a mimohudobných obsahov. Aktívne počúvanie hudby vytvára priestor pre vyjadrovanie a stvárňovanie hudby, ale umožňuje aj aktívne vstupovať do počúvanej hudby v zmysle produkcie spevom či hrou na hudobnom nástroji.

Aby bolo počúvanie hudby „vyhodnotiteľné“, musí byť spojené s ďalšími komponentmi, komplexným prístupom k poňatiu umeleckej gramotnosti aj východiskami nadobúdania ďalších gramotností.

Pohybové vyjadrenie hudby je úzko späté s počúvaním hudby, prípadne so spevom. V rámci pohybového vyjadrovania ide o usmernenie pohybov tela do zmysluplných reakcií na hudbu. Od jednoduchých rytmických pohybov, hry na tele (ktorú môžeme vnímať aj ako súčasť komponentu Hra na hudobných nástrojoch), tanca, ako štruktúrovaného celotelového pohybu, až po voľnú pohybovú interpretáciu počutej hudby. Tu sa otvára možnosť integrácie obsahov vzdelávacej oblasti Zdravie a pohyb.

Hudobno-dramatické vyjadrenie hudby predstavuje integráciu všetkých vyššie uvedených komponentov a to prostredníctvom jednoduchých symbolických pohybových vyjadrení počúvanej/tvorenej hudby, až po komplexné hudobno-dramatické celky obsahujúce všetky umelecké vyjadrovacie prostriedky. V tomto komponente sa vytvára priestor pre integráciu vzdelávacích obsahov výtvarnej výchovy, slovenského jazyka a literatúry a ďalších.

Ak sú **obsahové štandardy** vyjadrené v podobe pojmu, nejde o pojem, ktorý má žiak vedieť, osvojiť si, ale uvedený pojem pomenúva obsah: hudobnú formu, žáner, vyjadrovací prostriedok, ale aj hudobno-teoretický poznatok a pod., s ktorým má, resp. môže učiteľ pracovať, aby smeroval k dosiahnutiu výkonového štandardu. V obsahovom štandarde sú pomenované aj činnosti a procesy, nie však metódy – postupy, akými má byť činnosť realizovaná. Voľba metódy je na učiteľovi v závislosti od komponentu, výkonovej úrovne žiakov a hlavne cieľa, ktorý si stanovil. Obsahový štandard a jeho uplatnenie v ŠKVP nechápeme ako celok (rozumej celú vetu od veľkého písmena po bodku ako je uvedený v dokumente). Z obsahového štandardu je potrebné vyselektovať a zvoliť tie činnosti či pojmy, ktoré učiteľ pri dosahovaní výkonu a plnení cieľa reálne na danej vyučovacej hodine uplatní. Obsah nie je pojmom, ktorý má

žiak vedieť definovať, je prostriedkom, s ktorým bude učiteľ pracovať pre dosiahnutie výkonových štandardov. Ak je obsah v podobe pojmu (poznatku), je potrebné ho pochopiť – uchopiť prostredníctvom praktickej činnosti. Obsahy jednotlivých komponentov sa môžu uplatniť aj pri iných komponentoch a to zmenou prístupu k ich hudobnej podstate.

Výkonové štandardy sú vyhodnotiteľné a zjavné, nie všetky sú zvládnuteľné na začiatku cyklu, mnohé z nich sú vyjadrené cez dva výkony, ktoré sú realizované samostatne, v mnohých prípadoch prvý podmieňuje druhý, napr. *Orientovať sa v symbolickom a notovom zápise* a následne *Hrať podľa symbolického a notového zápisu*. Po zvládnutí symbolického zápisu prechádza učiteľ k notovému zápisu ako štandardizovanej podobe symbolického zápisu. Ich zvládnutie však nie je podmienené jednou vyučovacou jednotkou. Uvedené výkony sa na základe opakovania skvalitňujú, zdokonaľujú, nadobúdajú vyššiu kvalitu v celom cykle a mnohé z nich sa objavajú aj v nasledujúcom cykle. Napriek tomu, že majú takmer identickú dikciu v kurikulárnom dokumente, očakáva sa vyššia kvalita uplatnených zručností žiakov, resp. zvládnutie náročnejšieho obsahu. V prípade hudobnej výchovy sa odporúča v rámci jednej vyučovacej jednotky, resp. témy, uplatniť (dosahovať, naplňovať, realizovať) aj viac výkonových štandardov, vyučovacia hodina tak rôznorodým prístupom k hudbe a vhodnou tematickou prepojenosťou bude pre žiakov zaujímavejšia a pohľad na hudbu komplexnejší.

Pri práci s výkonovým štandardom je vhodné vychádzať z charakteristiky komponentu a cieľov v danom cykle, ktorý daný výkon zachytávajú v komplexnejšej podobe. Pri výbere výkonového štandardu je nutné reflektovať úroveň už dosiahnutej úrovne spôsobilosti žiakov, nazerať komplexne na uvedený výkon, hľadať možnú integritu s výkonom v inom komponente a tak smero-

vať k splneniu cieľa v cykle aj hlavných cieľov predmetu hudobná výchova. Na dosiahnutie určitého výkonu v rámci komponentu môže byť využitý ponúknutý rámcový obsah, ktorému konkrétnu podobu dá učiteľ. V tom je jeho slobodný výber aj zodpovednosť. Učiteľ musí sám ustriechnuť **výkonové aj obsahové prieniky medzi komponentmi** a na základe poznania miery hudobnosti žiakov, ich výkonovej úrovne, hudobných preferencií a záujmov kombinovať obsahy aj výkony viacerých komponentov.

Je potrebné sa vyvarovať preferovaniu nadobúdania poznatkov a minimalizovať využívanie **nehudobných činností** na hudobnej výchove. Poznanie o hudbe či hudobno-teoretické poznatky vyplynú prirodzene z aktívnej činnosti vhodne usmerňovanej a riadenej učiteľom. Hudobno-teoretické poznanie má predovšetkým **aplikačný charakter**, vychádza z činnosti, z priameho kontaktu s hudbou a spätne v kvalitnejšej podobe smeruje do činnosti, čím ju následne aj obohacuje o nové podoby. Gradácia sa objavuje nielen vo výkone, ale hlavne vo zvládaní náročnejšieho obsahu.

Ukážka uplatnenia jedného z hlavných cieľov hudobnej výchovy v komponente SPEV a gradácia výkonového a obsahového štandardu v rámci jednotlivých cyklov v uvedenom komponente.

Uplatňovať základné hudobné spôsobilosti (schopnosti, zručnosti a návyky) v oblasti spevu, hry na hudobných nástrojoch, počúvania hudby, hudobno-pohybového, hudobno-dramatického, verbálneho a vizuálneho vyjadrovania a spájania hudby rôznymi spôsobmi, prístupmi, prejavmi a prezentáciami.

SPEV – gradácia výkonového štandardu.

- ~ *Spievať rôznorodé piesne v skupine, aj s inštrumentálnym sprievodom (1. cyklus).*

- ~ *Spievať vo vhodnej hlasovej polohe, imitačne aj podľa notového zápisu (fonogestiky), pamäti, rôznorodý piesňový repertoár vrátane jednoduchého dvojhlasu (2. cyklus).*
- ~ *Spievať v primeranej hlasovej polohe, vedome uplatňovať zásady hlasovej hygieny*
- ~ *v hovorenom i spievanom prejave s prihliadnutím na mutačné obdobie žiakov (3. cyklus).*
- ~ *Spievať a capella i so sprievodom hudobného nástroja alebo hudobného podkladu (3. cyklus).*

SPEV – gradácia obsahového štandardu

- ~ *Spievanie hlasových modelov, riekaniiek, dialogických hier, detských piesní rôzneho druhu a žánru (autorské – umelé, slovenské ľudové, miestne a regionálne ľudové) v durových i molových tóninách (1. cyklus).*
- ~ *Spievanie hrových hlasových modelov, melodizovaných útvarov ľudovej slovesnosti, piesní rôzneho druhu a žánru (autorské – umelé, slovenské ľudové, regionálne ľudové, piesne národnostných menšín, sociálnych skupín, populárne, kánon, melodicke ostinato a i.) v rôznych tóninách (2. cyklus).*
- ~ *Interpretovanie piesní rôzneho druhu a žánru (autorské – umelé, slovenské ľudové, regionálne ľudové, piesne národnostných menšín, sociálnych skupín, inonárodné i populárne piesne) (3. cyklus).*

Ukážka transformácie jedného z hlavných cieľov do cieľov v jednotlivých cykloch.

Uplatňovať základné hudobné spôsobilosti (schopnosti, zručnosti a návyky) v oblasti spevu, hry na hudobných nástrojoch, počúvania hudby, hudobno-pohybového, hudobno-dramatického, verbálneho a vizuálneho vyjadrovania a spájania hudby rôznymi spôsobmi, prístupmi, prejavmi a prezentáciami.

1. cyklus

- ~ Sluchom identifikovať zvuk a tón, hlasom, hrou na tele a hrou na hudobných nástrojoch realizovať základné vlastnosti tónu (výška, sila, farba, dĺžka).
- ~ Spievať rôznorodé piesne v skupine, aj s inštrumentálnym sprievodom.
- ~ Hrať rytmicko-melodické modely, sprievody, uplatniť ich pri vyjadrení charakteru piesne a hudby.
- ~ Identifikovať a aplikovať vyjadrovacie prostriedky hudby pri speve, hre na hudobných nástrojoch, pri počúvaní hudby aj pohybovom a dramatickom vyjadrovaní hudby.
- ~ Vyjadriť pocity z počúvanej aj produkovanej hudby verbálne, spontánnym pohybom aj inými umeleckými prostriedkami.
- ~ Vyjadriť dej, náladu, charakteristiku postáv príbehu hlasom, pohybom, rytmickými, melodickými nástrojmi alebo inými zdrojmi zvuku.

2. cyklus

- ~ - Spievať vo vhodnej hlasovej polohe, imitačne aj podľa notového zápisu (fonogestiky),
- ~ spamäti, rôznorodý piesňový repertoár vrátane jednoduchého dvojhlasu.
- ~ Identifikovať a aplikovať výrazové prostriedky hudby pri speve a hre na hudobných nástrojoch.
- ~ Hrať na rôznorodých elementárnych hudobných nástrojoch jednoduché rytmické a melodické modely, hrať v malých inštrumentálnych zoskupeniach.
- ~ Komunikovať a hodnotiť vlastné prijímanie hudby, interpretovať hudbu verbálne, pohybom aj inými umeleckými prostriedkami, prijímať odlišnosť vnímania a interpretácie iných.
- ~ Vyjadriť mimohudobný obsah (dej, predstavy, charakteristiku postáv príbehu) hlasom, pohybom, dramaticky, hudobnými nástrojmi alebo inými zdrojmi zvuku.

3. Cyklus

- ~ Interpretovať piesne a krátke skladby s primeraným výrazom.
- ~ Využívať nadobudnuté poznatky a skúsenosti pri tvorbe, interpretácii, zaznamenávaní, spracovaní a upravovaní záznamu digitálnymi technológiami vo všetkých komponentoch v spojení s ostatnými druhmi umenia.

Ukážka implementácie jedného z hlavných cieľov predmetu hudobná výchova do cieľov jednotlivých cyklov.

- ~ Byť tvorivý, kooperovať, byť empatický, schopný sebareflexie aj zodpovedného konania pri tvorbe, prijímaní, vyjadrovaní a integrácii hudby vo vlastnej komunite aj širšej spoločnosti.

1. cyklus

- ~ Spolupracovať pri tvorbe aj stvárňovaní hudby, vyjadriť sa k výsledku vlastnej i skupinovej činnosti.

2. cyklus

- ~ Komunikovať a hodnotiť vlastné prijímanie hudby, interpretovať hudbu verbálne, pohybom aj inými umeleckými prostriedkami, prijímať odlišnosť vnímania a interpretácie iných.
- ~ V procese tvorby a interpretácie hudby spolupracovať v skupine, v kolektíve, vyjadriť pocity, hodnotiť proces vlastnej tvorby, prijímania a stvárňovania hudby.
- ~ Spoznávať hudobné prejavy a preferencie vo vlastnej rodine a miestnej komunite.

3. cyklus

- ~ Analyzovať a hodnotiť umeleckú a interpretačnú kvalitu produkovanej aj počúvanej hudby na základe primeranej argumentácie a poznania.
- ~ V procese tvorby a interpretácie hudby spolupracovať v skupine, v kolektíve, vyjadriť svoje pocity, hodnotiť proces vlastnej tvorby, prijímania a stvárňovania hudby.
- ~ Tvoriť, improvizovať, vytvoriť hudobné predstavenie v spojení s inými

druhmi umenia a oblasťami vzdelávania vychádzajúc z individuálnych možností každého žiaka a podmienok školy.

- ~ Hodnotiť, oceňovať a chrániť národné hudobné dedičstvo aj rôzne podoby globálnej kultúry ako súčasť vlastnej kultúrnej identity. Oceňovať hudobné dedičstvo iných kultúrnych spoločností.

Ukážka konkretizácie jedného z hlavných cieľov predmetu do cieľov v jednotlivých cykloch:

Slobodne prejavovať a uplatňovať umeleckú a hudobnú gramotnosť pri naplňaní osobných kultúrnych potrieb a životných cieľov.

Ciele v jednotlivých cykloch.

1. cyklus

- ~ Spievať rôznorodé piesne v skupine, aj s inštrumentálnym sprievodom.
- ~ Hrať rytmicko-melodické modely, sprievody, uplatniť ich pri vyjadrení charakteru piesne a hudby.
- ~ Vyjadriť pocity z počúvanej aj produkovanej hudby verbálne, spontánnym pohybom aj inými umeleckými prostriedkami.

2. cyklus

- ~ Spievať vo vhodnej hlasovej polohe, imitačne aj podľa notového zápisu (fonogestiky), spamäti, rôznorodý piesňový repertoár vrátane jednoduchého dvojhlasu.

- ~ Hrať na rôznorodých elementárnych hudobných nástrojoch jednoduché rytmické a melodické modely, hrať v malých inštrumentálnych zoskupeniach.

- ~ Komunikovať a hodnotiť vlastné prijímanie hudby, interpretovať hudbu verbálne, pohybom aj inými umeleckými prostriedkami, prijímať odlišnosť vnímania a interpretácie iných.

- ~ Vyjadriť mimohudobný obsah (dej, predstavy, charakteristiku postáv príbehu) hlasom, pohybom, dramaticky, hudobnými nástrojmi alebo inými zdrojmi zvuku.

3. cyklus

- ~ Interpretovať piesne a krátke skladby s primeraným výrazom.

- ~ V procese tvorby a interpretácie hudby spolupracovať v skupine, v kolektíve, vyjadriť svoje pocity, hodnotiť proces vlastnej tvorby, prijímania a stvárňovania hudby.

- ~ Analyzovať a hodnotiť umeleckú a interpretačnú kvalitu produkovanej aj počúvanej hudby na základe primeranej argumentácie a poznania.

- ~ Tvoriť, improvizovať, vytvoriť hudobné predstavenie v spojení s inými druhmi umenia a oblasťami vzdelávania vychádzajúc z individuálnych možností každého žiaka a podmienok školy.

Ukážka uplatnenia jedného z cieľov 1. cyklu vo výkonových a obsahových štandardoch komponentov, naznačenie prienikov medzi výkonovými aj obsahovými štandardmi.

Cieľ v 1. cykle

Vyjadriť dej, náladu, charakteristiku postáv príbehu hlasom, pohybom, rytmickými, melodickými nástrojmi alebo inými zdrojmi zvuku.

Komponent	Výkonové štandardy	Obsahové štandardy
Spev	Uplatňovať individuálne dispozície, farbu a charakter vlastného hlasu v tvorivých hrách, hlasom experimentovať a improvizovať.	Objavovanie možností vlastného hlasu, dovtváranie príbehov a situácií prostredníctvom zvukomaľby hlasom .
Hra na hudobnom nástroji	Experimentovať s farbou znenia hudobného nástroja a zvukomalebne vyjadriť mimohudobný obsah (napr. pocity, predstavy, náladu, charakter postavy).	Hra na elementárnych hudobných nástrojoch, experimentovanie s farbou znenia hudobného nástroja.
Hudobno-dramatické stvárnenie hudby	Vyjadriť dej, náladu, charakteristiku mimohudobných obsahov literárnej predlohy hlasom, pohybom, hudobnými nástrojmi alebo inými zdrojmi zvuku. Tvoriť zvukomaľbu k rôznym príbehom a situáciám. Stvárniť obsah, charakter a formu piesne či riekanky , fragmenty ľudových hudobno-pohybových hier prostriedkami hudobnej dramatiky.	Dramatické stvárňovanie riekaniek, piesní, básni, rozprávok , ľudových hudobno-dramatických hier . Uplatňovanie dialogických hier, zvukomaľby , využívanie okolitých objektov a rekvizít v dramatických obrázkoch alebo príbehoch.

Ukážka uplatnenia jedného z cieľov hudobnej výchovy pre 1. cyklus vo výkonových a obsahových štandardoch jednotlivých komponentov.

Cieľ v 1. cykle

Identifikovať a aplikovať vyjadrovacie prostriedky hudby pri speve, hre na hudobných nástrojoch, pri počúvaní hudby aj pohybovom a dramatickom vyjadrovaní hudby.

Komponent	Výkonové štandardy	Obsahové štandardy
Spev	Uplatňovať individuálne dispozície, farbu a charakter vlastného hlasu v tvorivých hrách, hlasom experimentovať a improvizovať.	Spievanie detských piesní rôzneho druhu a žánru. Objavovanie možností vlastného hlasu.
Hra na hudobnom nástroji	Experimentovať s farbou znenia hudobného nástroja a zvukomalebne vyjadriť mimohudobný obsah (napr. pocity, predstavy, náladu, charakter postavy).	Experimentovanie s farbou znenia hudobného nástroja, vytváranie elementárnych hudobných a zvukových miniatúr.
Počúvanie hudby	Charakterizovať základné výrazové prostriedky hudby.	Nachádzanie totožnosti, podobnosti a kontrastu výrazových prostriedkov (melódia, rytmus, tempo, dynamika) a hudobnej formy znejúcej hudby.
Hudobno-pohybové stvárnenie hudby	Spontánnym a koordinovaným pohybom vyjadriť charakter, formu, tempo, metrum, rytmus a dynamiku počúvanej alebo produkovanej hudby.	Umocňovanie hudobného vnímania a zážitku pohybovou interpretáciou hudby.
Hudobno-dramatické stvárnenie hudby	Vyjadriť dej, náladu, charakteristiku mimohudobných obsahov, literárnej predlohy hlasom, pohybom, hudobnými nástrojmi alebo inými zdrojmi zvuku.	Dramatické stvárňovanie riekaniak, piesní, básni, rozprávok, ľudových hudobno-dramatických hier.

Poznámka:

Je na voľbe učiteľa, ktorý komponent, jeho obsah smerujúci k výkonu a plneniu cieľa cyklu zvolí ako prvý, resp. súbežne aj dva, napríklad počúvanie a spev, pri počúvaní hudby žiaci identifikujú – pomenujú vyjadrovací prostriedok, v speve aplikujú daný výrazový prostriedok, alebo pri počúvaní identifikujú a pohybom stvárnia identifikovaný vyjadrovací prostriedok hudby.

Ako pracovať so vzdelávacími štandardmi pri tvorbe učebných osnov?

Ukážka uplatnenia jedného z cieľov 1. cyklu vo výkonových štandardoch komponentov Spev a Hra na hudobnom nástroji a prelínania obsahov oboch uvedených komponentov.

Cieľ v 1. cykle

Spievať rôznorodé piesne v skupine, aj s inštrumentálnym sprievodom.

Komponent	Výkonové štandardy	Obsahové štandardy
Spev	Ovládať na elementárnej úrovni svoj hlas - spievať primerane po melodickú, rytmickú aj výrazovú stránku, v primeranej hlasovej polohe (c1-c2), spamäti. <i>V reči i v speve, spievať v kolektíve, v menšej skupine, a capella i so sprievodom hudobného nástroja, udržať melodickú líniu, reagovať na taktovacie gestá učiteľa.</i>	<i>Spievanie hlasových modelov, riekaniek, dialogických hier, detských piesní rôzneho druhu a žánru (autorské - umelé, slovenské ľudové, miestne a regionálne ľudové) v durových i molových tóninách.</i> <i>Rozvíjanie elementárnych speváckych návykov, spevu legato a v primeranej dynamike, zjednocovanie spoločného spevu.</i>
Spev	<i>Na elementárnej úrovni rytmizovať a melodizovať reč v rámci určeného tónového priestoru durovej stupnice.</i>	<i>Pri praktických činnostiach osvojovanie hudobnej abecedy a rytmických hodnôt: osminová, štvrtová, polová nota a pomlčka, ich rôzne kombinácie, príslušné rytmické slabiky, 2/4, 3/4 takt, tónový priestor v dur: 5.-3.; 5.-6.-5.-3.; 5.-3.-1. a 5.-4.-3.-2.-1. stupňa durovej stupnice (C dur), príslušné solmizačné slabiky, ľubovoľné gestá znázorňujúce výšku tónu a postup melódie alebo fonogestika.</i>
Hra na hudobnom nástroji	<i>Hrať na hudobnom nástroji v primeranom tempe, technicky správne, sám i v skupine, podľa gesta učiteľa. Vytvárať rytmické a melodické miniatúry, hrať elementárne hudobné sprievody.</i> <i>Orientovať sa v symbolickom aj v notovom zápise.</i> <i>Byť súčasťou spoločnej hry, spolupracovať pri hre.</i>	<i>Hra na elementárnych hudobných nástrojoch: Orffov inštrumentár, regionálne detské ľudové hudobné nástroje, zvukové hračky, vlastnoručne vyrobené hudobné nástroje, okolité zvukové objekty, prírodný materiál.</i> <i>Hra podľa grafickej partitúry aj z notového zápisu osminové, štvrtové hodnoty, hra sprievodov k piesňam, riekankám aj tancom.</i> <i>Vytváranie predohier, medzihier, dohier.</i>

Poznámky:

Prirodzenou súčasťou spevu piesní rôzneho druhu je **práca s hlasom** v podobe dychových cvičení, **hier s hlasom a dychom, hlasovej rozcvičky, experimentovania s hlasom**. Učiteľ pri speve využíva **gestá** – pokyny na spoločný začiatok spievania, ale aj gestá zachytávajúce výškový priebeh hudby – melódie. Gestá vizualizujú hudbu a rozvíjajú hudobnú predstavivosť, ktorá je základom pri rozvoji intonačných spôsobilostí, ale aj hudobno-teoretických poznatkov v podobe notového písma.

Intonačné stupne 5. – 3. stupeň a solmizačné slabiky so-mi, najprv imitačne spievať v podobe riekanky či vokálnej dialogickej hry, k spevu pridáme gestá, spievanie slov a slovných spojení podľa gestá či grafického znázornenia, smerujeme k zámene spievaného slova za solmizačné slabiky. Po zvládnutí prvého kroku, podľa miery zvládnutia a pocho-

penia žiakmi pridávame ďalší 5.-6.-5.-3. stupeň (viď [ŠVP](#) obsahový štandard). Ak to zvládnu v 1. ročníku, je to dobré, ak nie, na zvládnutie je priestor v rámci celého cyklu.

Pri rytmizácii slov a slovných spojení (pri vytváraní inštrumentálneho sprievodu) cez hru so slabikou vyvodzujeme rytmické slabiky pre štvrtovú a osminovú notu (tá, ti-ti). Až následne ich začneme pomenovávať nota štvrtová, nota osminová a prezentujeme ich podobu v notovom písme. Následne získané poznanie začíname uplatňovať v hre na hudobnom nástroji najprv v symbolickej a potom v štandardizovanej podobe v notovom písme. Je výlučne na voľbe učiteľa, či rytmické slabiky vyvodí pri vokálnej rytmizácii (komponent SPEV) alebo pri vytváraní rytmického sprievodu v komponente HRA NA HUDOBNOM NÁSTROJI.

Po ich osvojení ich môžeme uplatňovať v oboch uvedených komponentoch.

Ukážka možnosti zapracovania obsahu – obsahových štandardov do ŠkVP – do časovo-tematického plánu a ich kontinuita s výkonovými štandardmi.

1. Cyklus	
Obsahový štandard	Výkonový štandard
<p>Detická autorská pieseň (napr. Ťuki, ťuki ťukalo) hlasové a dychové cvičenia***, experimentovanie s hlasom a s farbou znenia hudobného nástroja, dramatické stvárňovanie piesní.</p>	<p>Spievať primerane po melodickej i rytmickej stránke.</p> <p>Experimentovať s hlasom, s farbou hudobného nástroja.</p> <p>Tvoriť zvukomaľbu k rôznym príbehom a situáciám.</p> <p>Stvárniť obsah piesne dramatickými prostriedkami.</p>
<p>Zámerne počúvanie rôznorodej hudby (V. Trojan, Kuriatko a slon), objavovanie mimohudobného obsahu, pohybová interpretácia hudby.</p>	<p>Identifikovať zvuk, tón, verbálne a spontánnym pohybom vyjadriť charakter hudby.</p>
<p>Ľudová hudobno-pohybová hra napr. Mám ručníček mám alebo My sme sestry veselé, dialogická hra, imitovanie pohybu v hudobno-pohybových hrách.</p>	<p>Spievať primerane po melodickej a rytmickej stránke, v kolektíve, a capella, imitovať pohyb v hudobno-pohybových hrách so spevom.</p>
<p>Spievanie riekaniek (voľný výber), hra na tele, symbolický notový zápis, štvrtová, osminová nota (tá, ti-ti), hra sprievodu podľa grafickej partitúry.</p>	<p>Spievať primerane po melodickej a rytmickej stránke, na elementárnej úrovni rytmizovať a melodizovať reč, hrať podľa grafickej partitúry sprievod k riekanke.</p>
<p>Detická ľudová pieseň (podľa výberu miestna regionálna pieseň), prirodzený tanečný pohyb, prísunový krok do strán.</p>	<p>Spievať primerane po melodickej a rytmickej stránke, so sprievodom hudby.</p> <p>Zapamätať si sled tanečných krokov v jednoduchnej choreografii.</p>
<p>Spievanie dialogických hier, využívanie vlastného tela ako rytmického nástroja (hra na tele), slovné spojenia, rytmická štruktúra slova, hra na elementárnych hudobných nástrojoch.</p>	<p>Na elementárne úrovni rytmizovať a melodizovať reč, tvoriť odpovede na spievané otázky, imitovať pohyb, hrať na rytmických nástrojoch.</p>
<p>Pri počúvaní rozlišovanie a určenie vokálnej a inštrumentálnej hudby (napr. E. Suchoň: Varila myšička kašičku a Maličká som - klavírna podoba), identifikovanie vybraných hudobných nástrojov, spievanie a pohybové stvárnenie riekaniek.</p>	<p>Charakterizovať základné výrazové prostriedky, pohybom vyjadriť mimohudobný obsah počúvanej hudby, spievať v kolektíve.</p>

***Pri komponente **Spev** nie je nevyhnutné vpisovať v podobe obsahového štandardu do ŠkVP a jeho časovo-tematického plánu pri nácviku piesne dychové a hlasové cvičenia v podobe rozcvičiek. Z metodického hľadiska je jasné, že uvedené rozcvičky predchádzajú samotnému nácviku piesne.

2. Cyklus	
Obsahový štandard	Výkonový štandard
Rytmizovanie a melodizovanie slovných spojení, rytmický dvojhlas, tónový priestor C-dur - solmizačné slabiky, hranie osminových, štvrtových a polových hodnôt a pomlčiek z nôt.	Rytmizovať a melodizovať reč v známom tónovom priestore (C-dur). Hrať a vytvárať malé hudobné celky. Hrať podľa notového zápisu.
Slovenská ľudová pieseň XY, hra podľa notového zápisu, jednokročkový, dvojkročkový pohyb.	Spievať v skupine, udržať melodickú líniu v jednohlase. Hrať hudobné sprievody samostatne. Hrať podľa symbolického a notového zápisu. Napodobňovať typické tanečné prvky.
Určovanie funkcie a charakteru počúvanej hudby (P. I. Čajkovskij, Kvetinový valčík z baletu Luskáčik), vyjadrovanie mimohudobného obsahu pohybom.	Identifikovať typy inštrumentálnej hudby a jej funkcie. Reagovať pohybom na metroritmickú štruktúru skladby.
Populárna pieseň (XY), spievanie v kolektíve so sprievodom hudobného nástroja, vytváranie sprievodov k piesni, improvizovaný beatbox.	Spievať v kolektíve so sprievodom hudobného nástroja. Hrať hudobné sprievody. Byť súčasťou spoločnej hry a reagovať pohybom na metroritmickú štruktúru hudby.

3. cyklus	
Obsahový štandard	Výkonový štandard
Aktívne počúvanie skladby XY, identifikovanie nástrojového obsadenia, štruktúry a formy, uplatňovanie voľného pohybu vo väzbe na počúvanú hudbu.	Identifikovať nástrojové obsadenie, štruktúru a formu skladby, koordinovaným a neštruktúrovaným pohybom interpretovať hudobné a mimohudobné obsahy počúvanej skladby.
Interpretovanie populárnej piesne spevom XY, elementárne komponovanie, inštrumentálny sprievod, slovná reflexia hudobného výsledku.	Spievať so sprievodom hudobných nástrojov triednej kapely a hudobného podkladu. Komponovať a hrať sprievod na nástroji v primeranom tempe s dynamikou. Reflektovať hudobný výsledok, (seba)korekcia.
Spievanie regionálnej ľudovej piesne, adaptovanie tanca k piesni XY, využívanie tanečnej funkcie ľudovej hudby.	Spievať a capella i so sprievodom hudobného nástroja. Uplatňovať prvky tradičného regionálneho ľudového tanca. Identifikovať štýlové znaky ľudovej hudby.
Hra v triednom ansámblí, rytmizovanie a melodizovanie básnických textov, rytmický dvojhlas, kooperovanie, rozvíjanie spoločnej hry, slovná reflexia hudobného výsledku.	Aktívne a efektívne spolupracovať na príprave hudobného projektu. Rytmizovať a melodizovať reč. Reflektovať hudobný výsledok.
Rámcové orientovanie sa v typológii umeleckých štýlov, vyjadrovanie hudobných preferencií podporovaných primeranou argumentáciou podľa vlastného vkusu.	Identifikovať štýlové znaky počúvanej hudby, vyjadriť zážitok z počúvanej hudby s využitím primeranej argumentácie, prezentovať svoj vkus pri preferencii v oblasti hudby, rešpektovať preferencie iných.
Využívanie vlastného hlasu a hudobných nástrojov pri tvorbe hudobno-dramatického celku.	Vytvárať hudobno-dramatické celky na rôzne námety. Uplatňovať individuálne dispozície hlasu v tvorivých hrách s hlasom. Elementárne improvizovať na hudobnom nástroji.

Ako dosahovať výkonové štandardy resp. ciele vzdelávacej oblasti priamo vo vyučovaní – praktické ukážky

ŠVP v predmete hudobná výchova nie je koncipovaný tematicky, t. j. neuvádza témy. To však nevylučuje možnosť **vypracovať ŠkVP do podoby tém**, ktoré nie sú limitované jednou vyučovacou jednotkou. Témou však nemyslíme uvedenie názvu piesne alebo skladby na počúvanie. Témam nesmie chýbať možnosť komplexného poňatia hudby vo všetkých jej podobách. Napr. v téme **Ludová pieseň** sa vyskytnú výkony spievať ľudovú pieseň, ľudovú pieseň počúvať, pohybom aj dramaticky stvárňovať,

objavovať jej pôvod, regionálne prvky aj funkcie, charakteristické prvky pre inštrumentálne sprievody a pod. Alebo v téme **Čím sa mi prihovára hudba** – žiaci objavujú a identifikujú vyjadrovacie prostriedky hudby vo všetkých komponentoch, napr. tempo, dynamika v počúvanej hudbe, tempo a dynamika vyjadrené pohybom, tempo a dynamika v speve piesní, hre na hudobnom nástroji a to cez vlastnú praktickú skúsenosť v podobe činnosti.

Príklad uplatnenia obsahových a výkonových štandardov v rámci jednej vyučovacej jednotky v 1. cykle.

Obsahový štandard	Výkonový štandard
Detická autorská pieseň (napr. Ťuki, ťuki ťukalo) hlasové a dychové cvičenia*** , experimentovanie s hlasom a s farbou znenia hudobného nástroja.	Spievať primerane po melodickej i rytmickej stránke, experimentovať s hlasom, s farbou hudobného nástroja, stvárniť obsah piesne.

- Motivácia – hudobná alebo nehudobná. V 1. cykle vychádzame z hravosti žiakov a smerujeme k objavovaniu hudby. Motivácia smeruje k aktivizácii predstáv o zvieratách a imitácii zvukov, ktoré vydávajú. Motiváciou môže byť aj sluchová hra v podobe identifikácie zvukov zvierat, resp. počúvanie „spevu vtákov“ na školskom dvore.
- Dychová a hlasová rozcvička v podobe hry s dychom a hlasom. Zachytené, identifikované zvuky imitujú dychom pri dodržaní všetkých metodických usmernení pre dychové cvičenia a plynulo prechádzajú do ozvučenia uvedených zvukov v podobe dialogickej hry na ozvenu, resp. voľnej improvizácie – rozcvičenia hlasu. Objavujú možnosti vlastného hlasu, imitujú hlasom zvuky, tie menia svoju podobu, sú ďaleko, blízko, vysoko, sú rozšantené a v závere sa zjednotia pri jednom modeli hlasovej rozcvičky.
- Učiteľ interpretuje pieseň, ktorú bude nacvičovať, v našom prípade Ťuki, ťuki ťukalo. Po zaspievaní v rozhovore hľadá súvislosti s predchádzajúcou činnosťou, zvuky, ťukanie

- a pod. Možno sú nejaké zvukové momenty, ktoré sa v hre s hlasom neobjavili.
4. Nácvik piesne podľa spevu učiteľa, s využitím melodického nástroja pri jej nácviku
(v tomto štádiu hlavne pomoc pri hre melódie).
  5. Hudobno-dramatické stvárnenie situácie „kuriatko vo vajíčku sa chce dostať von“ – zvinutie do podoby vajíčka a žiaci stvárňujú svoju predstavu, ako kuriatko pomaly uvoľňuje škupinu – zo zovretia sa dostáva von. Žiaci nespievajú, spieva a hrá len učiteľ, ktorý môže spev vhodne dramaticky dotvárať.
  6. Predchádzajúce hudobno-dramatické stvárnenie dotvoríme hrou na hudobnom nástroji. Žiaci vyberajú hudobný nástroj, nástroje (experimentujú, skúmajú farebnú podobu znenia), ktoré by vhodne dotvorili zvukovú podobu dramatického stvárnenia žiakmi vytvorenej kompozície. Nasleduje spev piesne s dramatickým pohybovým stvárnením, doplnený o hru na hudobnom nástroji (nástrojoch).
  7. Reflexia – zhrnutie celého priebehu vyučovacej jednotky s ohľadom na hudobné činnosti a ciele. Žiaci vyjadrujú svoje hodnotiace postoje, nové nápady a pod.

Príklad uplatnenia obsahových a výkonových štandardov v rámci jednej vyučovacej jednotky v 3. cykle.

Obsahový štandard	Výkonový štandard
Aktívne počúvanie skladby XY, identifikovanie nástrojového obsadenia, uplatňovanie voľného pohybu vo väzbe na počúvanú hudbu.	Identifikovať nástrojové obsadenie, koordinovaným a neštruktúrovaným pohybom interpretovať hudobné a mimohudobné obsahy počúvanej skladby.

1. Motivácia – predovšetkým hudobná, pokiaľ nie je zámer pedagóga iný aj s ohľadom na trend integrácie vzdelávacích obsahov i realizácie medzi-predmetových vzťahov. Vyhnúť sa pseudohudobným činnostiam (tajnička a pod.) Motivácia má viesť k aktivizácii žiaka – k jeho činnosti. Súčasťou motivácie môže byť opakovanie, resp. opätovné počúvanie predošlých skladieb či spev piesní.
2. Aktivizácia – napr. sluchová rozcvička spojená s elementárnou analýzou počúvanej hudby (prehratie krátkych hudobných ukážok s rôznorodým nástrojovým obsadením, resp. vhodná kombinácia už známych skladieb **so skladbami neznámymi**, prípadne možno úplne nahradiť hrou učiteľa na rôzne nástroje, pričom žiaci majú zatvorené oči).
3. Získavanie nových zručností:
  - a. Prvé vypočutie si (novej) skladby (úseku) Promenáda M. P. Musorgského v originálnej klavírnej interpretácii spojené so všeobecnou úlohou odpovedať na otázku: „Čo ste počuli?“ – spojenou s vyjadrením prvých dojmov a všetkých postrehov žiakov, ktoré sú determinované predchádzajúcou skúsenosťou a rozcvičkou.
  - b. Druhé počutie skladby (úseku) so zadefinovaním úloh s ohľadom na plnenie cieľa (napr. Čo sa v skladbe opakuje? Čo sa mení?).
  - c. Tretie počutie skladby v inštrumentácii M. Ravela spojené s úlohou identifikovať rozdiely oboch skladieb – nástrojové obsadenie, pôsobivosť, čo je podobné, čo je rozdielne, identifikovať koreláciu medzi nástrojmi a náladami, prípadne inými mimohudobnými obsahmi.
  - d. Štvrté počutie skladby v inštrumentácii M. Ravela spojené s pohybovou hrou (alebo hrou na

pantomímu s inštrukciou „o hudbe nemôžeme nič povedať, môžeme len hýbať telom“) – úlohou je vyjadriť charakter skladby voľným pohybom rúk (žiaci sedia na miestach, k vyjadreniu používajú len ruky, prípadne ako pomôcka môže slúžiť šatka, ktorú visiacu držia dvomi prstami – tento pohyb možno nahradiť akoukoľvek formou pohybu). Počúvanie a pohybovú interpretáciu môžeme fragmentovať podľa vopred pripravených úsekov a zisťovať dôvody, prečo žiaci používajú daný špecifický pohyb pre určitý úsek skladby (súčasťou je i diagnostika a reflexia), vedieme žiakov k sebavyjadreniu a argumentácii.

4. Fixácia a opakovanie: záverečné počúvanie skladby – celostné, spojené s voľným pohybom – tento pohyb možno graficky zaznamenať na papier prostredníctvom línie, bodov, farby a pod. – otvára sa možnosť prepojenia hudobnej a výtvarnej výchovy.
5. Reflexia – súčasť každej časti vyučovania, záverečná reflexia predstavuje kombináciu **opakovania, hodnotenia, sebahodnotenia, sebakorekcie** a odporúčaní pre žiaka v ďalšom napredovaní i pre učiteľa v ďalšom koncipovaní hodín a modifikácie obsahov i cieľov so zámerom naplnenia štandardov ŠkVP.

Príklad uplatnenia obsahových a výkonových štandardov v rámci jednej vyučovacej jednotky v 3. cykle.

Obsahový štandard	Výkonový štandard
Hra v triednom „ansámblí“, rytmizovanie a melodizovanie básnických textov, rytmický dvojhlas, kooperovanie, rozvíjanie spoločnej hry, slovná reflexia hudobného výsledku.	Aktívne a efektívne spolupracovať na príprave hudobného projektu, rytmizovať a melodizovať reč, reflektovať hudobný výsledok.

1. Motivácia a aktivizácia: hudobná motivácia spojená s rytmickou rozcvičkou.
Úvodný rozhovor vedený v rytmických štruktúrach vychádzajúci z prirodzenej prozódie reči s možnými modifikáciami (možno využiť štýl modernej populárnej hudby – rap). Na základe dialogickej rytmickej hry učiteľ vytypuje verbálne obsahové témy, ktoré možno ďalej spracovať do komplexnej podoby hudobného projektu. Keďže pôjde o dialóg, je potrebné implementovať do tejto hry rytmický sprievod vo forme ostináta realizovaný žiakmi (napr. hrou na tele), ktorý bude vytvárať metrický rámec pre časopriestor nevyhnutný k správne vnímaniu a interpretácie rytmických a hudobných špecifik žiackych textov.
2. Získavanie nových zručností: šťastie začaté už na začiatku vyučovacej jednotky uvedenej vyššie.
  - a. Hľadanie a identifikovanie obsahových tém atraktívnych pre žiakov, ktoré použili v predchádzajúcej časti.
  - b. Korekcia ich rytmickej štruktúry z hľadiska potrieb dosiahnutia výsledného produktu.
  - c. Vytypovanie témy pre jednotlivé časti projektu (v prípade piesne ide najmä o opakujúce sa časti – refrén a meniace sa časti – verziu).
  - d. Vytypovanie častí, ktoré možno zmelodizovať. Hra na hľadanie melódie.
  - e. Interpretovanie projektu po častiach – manipulácia – smerovanie k interpretovaniu celku.
  - f. Interpretácia projektu – piesne ako celku.
  - g. Doplnenie o rytmický sprievod hrou na tele – z úvodnej časti. Aplikácia.

h. Hľadanie možností rozšírenia a obohatenia rytmického a melodického sprievodu a ich realizácia žiakmi. Identifikácia vhodných a dostupných hudobných nástrojov a zvukových objektov. Výber, tvorba a interpretácia vhodného hudobného materiálu pre konkrétneho žiaka s ohľadom na jeho možnosti a potenciál a pre každý nástroj s ohľadom na jeho zvukové možnosti. Manipulácia, korekcia, sebakorekcia, aplikácia.

3. Fixácia a opakovanie: záverečná interpretácia projektu ako celku.
4. Reflexia – záverečná reflexia predstavuje kombináciu opakovania, hodnotenia, sebahodnotenia, sebakorekcie a odporúčaní pre žiaka v ďalšom napredovaní i pre učiteľa v ďalšom koncipovaní hodín a modifikácie obsahov i cieľov so zámerom naplnenia štandardov ŠkVP.

Všetky mody existencie hudby obsiahnuté v komponentoch (Spev, Hra na hudobnom nástroji, Počúvanie hudby, Hudobno-pohybové vyjadrenie hudby, Hudobno-dramatické vyjadrenie hudby) majú rovnakú dôležitosť v rámci hodnotenia.

Predmet neodporúčame hodnotiť známku.

Je potrebné zamerať sa na zručnosti žiaka v každom komponente a na ich kvalitu nielen vo výsledku, resp. na konci cyklu, ale i v rámci procesu budovania konkrétnej zručnosti v prípade konkrétneho žiaka vo vzťahu k nemu samému. Určite sa nezameriavame na kvantitu zvládnutých artefaktov (počet zaspievaných a osvojených piesní, počet vypočutých skladieb a pod.), ale na podobu ich pochopenia, ktorá bude zhmotnená vo výsledných a celoživotných zručnostiach.

Pri hodnotení je potrebné sledovať postojový rámec a prístup k najrôzno-rodnejším hudobným činnostiam. Miera a podoby emocionálneho prežívania hudby a hudobných činností sú ťažko merateľné a nie vždy zjavné. Vzťah k hudbe a jej rôznorodým podobám sa formuje postupne.

V 3. cykle je potrebné diferencovane pristupovať k hudobným preferenciám žiakov, viesť s nimi dialóg, rešpektovať, ale zároveň formovať ich hudobný vkus sprístupňovaním hudby rôznorodých žánrov, spoločne spoznávať a hodnotiť tradičné hudobné prejavy, klasickú hud-

bu aj podoby pre daný čas populárnej hudby, sledovať, aké hudobné podnety a aktivity vyhľadávajú, aká je podoba a kvalita ich argumentácie a hodnotenia rôznorodých hudobných artefaktov. V nasledujúcich staciach venovaných jednotlivým komponentom uvádzame skôr fenomény, na ktoré treba dbať a zároveň si ich všímať pri realizácii kvalitnej hudobnej výchovy s ohľadom na zdravý fyzický a psychický rozvoj žiaka.

1. Pri komponente SPEV sledovať správnú spevácku techniku (dýchanie pri spievaní a tvorenie tónu) hlasový rozsah – podľa individuálnych dispozícií žiaka (potrebné jeho rozširovanie z pozície učiteľa). Sledovať rytmickú presnosť a intonačnú čistotu pri speve s ohľadom na vek, vývinové špecifiká hlasu, individuálne predpoklady jednotlivca aj primeraný výraz podľa charakteru a typu piesne. Umožniť žiakom spievať rôznorodý spevácky materiál, hľadať typický spevácky materiál pre región, etnikum, načúvať speváckym preferenciám žiakov. Vytvárať podnetné prostredie pre formovanie kladného vzťahu k spevu. Uvedomiť si, že zmyslom spievania nie je jeho umelecká dokonalosť, ale radosť zo spievania v kolektíve, radosť z kontaktu s hudbou.

2. Hra na hudobnom nástroji. Hudobný nástroj predstavuje zhmotnenú podobu hudby, a teda aj jej vyjad-

rovacích prostriedkov. Vychádzať z objavovania zvukových možností rôznorodých elementárnych nástrojov, hľadať vhodné podoby zvukového a hudobného zobrazenia mimohudobných skutočností až do podoby zámerného a cieľavedomého ovládanie nástroja (zámerné zmocňovanie sa hudobných výrazových prostriedkov). **Hodnotiť zvládnutie rytmickej aj melodickej podoby elementárnej hudby v podobe hudobného sprievodu či tvorivých inštrumentálnych miniatúr aj tvorivé prístupy k stvárňovaniu hudby.** Pri napĺňaní cieľov v tomto komponente je potrebné vhodne využiť nástrojové zručnosti žiakov navštevujúcich základné umelecké školy, vnímať ich ako prirodzenú súčasť triedy a triednych ansámblov, neporovnávať ich zručnosti s ostatnými žiakmi, ale využiť ich potenciál ako motiváciu pre ostatných žiakov v triede aj v celej škole.

3. Pri počúvaní hudby viesť žiakov vnímať skladbu ako celok, ktorý má štruktúru, sprostredkováva zážitok, vyvoláva asociácie, predstavy a pocity. Podoby verbalizácie hudby nech sú primerané vekovým špecifikám, skúsenostiam s počúvaním žánrovo rôznorodej hudby. Je potrebné prenikať do hudobných (vyjadrovacích prostriedkov hudby, hudobnej formy, inštrumentácie) i mimohudobných obsahov počúvaných artefaktov, ustúpiť od protikladu najnižšej úrovne (páči-nepáči, veselá-smutná, rýchla-pomalá) pri hodnotení hudobných artefaktov či súťaženia, kto uhádne o čom či o kom je skladba. Všímať si aktívne prístupy žiakov k hudbe nielen v škole aj mimo nej.

4. Pri hudobno-pohybovom vyjadrení hudby vytvárať príležitosti a podmienky na spontánne a koordinované

reakcie na počúvanú hudbu a pohybové vyjadrovanie výrazových prostriedkov hudby. Všímať si a hodnotiť súlad pohybu a hudby, tvorivosť aj nápaditosť v hudobno-pohybovom stvárnení rôznych žánrov aj obsahov.

5. Hudobno-dramatické vyjadrovanie hudby integruje všetky komponenty hudobnej výchovy s rôznymi druhmi umenia do jedného hudobno-dramatického celku. Pri procese stvárňovania aj hodnotenia je potrebné vytvoriť priestor pre uplatnenie tvorivých prístupov žiakov k dramatickému stvárňovaniu hudby, literárneho textu a pod. Všímať si a hodnotiť vlastné a tvorivé zmocnenie sa témy, charakteru hudby či komplexného tvorivého uplatnenia všetkých druhov umenia v hudobno-dramatických celkoch.

Pri realizácii hodnotenia je potrebné vnímať úroveň plnenia jednotlivých štandardov skôr v kategóriách: **zvládol – nezvládol a zvládol výborne.** Výborné zvládnutie má predstavovať vysoký nadštandard. S ohľadom na fyziologické špecifiká je potrebné vnímať výkony jednotlivých žiakov v kontexte ich jedinečnosti, individuálnych determinantov a predispozícií, a to tak pozitívnych, ako aj negatívnych, a zároveň hodnotiť mieru pokroku v nadobúdaní zručností. Tie treba reflektovať a nechať žiaka prejaviť sa v oblastiach, ktoré sú mu prirodzene blízke a priviesť ho aj k jemu „vzdialenejším“ oblastiam a hodnotiť jeho pokrok v nich.

Neodporúčame hodnotiť teoretické znalosti oddelené od praktickej hudobnej interpretácie (definície, teória, dejiny a pod.) a to žiadnymi tradičnými „diagnostickými“ metódami (ústna skúška, písomka, diktát a pod.).

Sprievodca zmenami vo vzdelávacích oblastiach

**Sprievodca zmenami vo vzdelávacej
oblasti Umenie a kultúra – predmet
hudobná výchova**

Autori:

PaedDr. Anna Derevjaníková, PhD.
Mgr. Pavol Martinka, PhD.

Recenzentky:

PaedDr. Monika Kormaníková, PhD.
Mgr. Jana Čapová

Jazyková úprava:

Mgr. Ľubica Voľanská, PhD.

Technická úprava:

Ing. Miroslav Kollár

Vydalo:	NIVaM
Vydanie:	prvé
Formát:	elektronicky
Rok vydania:	2024

ISBN:	978 – 80 – 565 – 1640 – 9
EAN:	9788056516409

